

Historická cesta mestom Spišská Belá Meštianske domy historického centra (mestská pamiatková zóna)

Meštianske domy historického centra (mestská pamiatková zóna)

Centrum mesta Spišská Belá bolo v roku 2005 vyhlásené za mestskú pamiatkovú zónu. Tvoria ju asiť ulice Hviezdoslavova, Petzvalova, Letná Zimná a Štefánikova. Pôvodné zastavané osídlenie mesta malo vretenovitý pôdorys. Tvorili ho dve domoradia tzv. zimná a letná strana. Boli postavené na úzkych stredovekých parcelách, ktoré pokrývali alej do hĺbky chotára. Dominantou mesta vytváral kostol so zvonnicou. Domy okolo námestia v 15. a 16. storočí boli troj – až päťosové, prejazdového alebo priechodového typu. Ich ráz určil život a spôsob živobytia jeho majiteľa. Pôvodne mali len prízemie, na poschodí boli sýpky a skladištia, len neskoršie sa nadvstavovali aj obytné poschodia. V zadných traktoch domov boli hospodárske budovy, ktoré tvorili aj určitú obrannú bariéru proti vonkajšiemu nebezpečenstvu. Strechy mali pre spišskú oblasť charakteristický tvar – vysoké, lomené štíty, aleko pre nievajúce do ulice, pokryté šindľami. Malebná svojráznosť mesta sa zviditeľňuje aj na strane pod necitlivými zásahmi majiteľov.

Häuser des historischen Zentrums

Die ursprünglich angelegte Siedlung hatte spindelförmigen Grundriss. Gebildet wurde sie von zwei Häuserreihen, der sogenannten Winterseite und der Sommerseite. Sie waren auf schmalen mittelalterlichen Parzellen errichtet, die weiter ins Innere der Dorfflur fortgesetzt wurden. Die Dominante der Stadt bildete die Kirche mit Glockenturm. An Häusern um den Marktplatz gab es im 15. und 16. Jahrhundert drei- bis fünfachsige Häuser, Durchfahrts- oder Durchgangshäuser. Ihr Charakter war für Leben und Art und Weise des Broterwerbs ihrer Besitzer bestimmend. Ursprünglich hatten die Häuser nur ein Erdgeschoss, in der oberen Etage befanden sich Speicher und Lagerräume, erst später baute man oben auch Wohnetagen. In den hinteren Häusertrakten befanden sich Wirtschaftsgebäude, die auch eine gewisse Barriere zur Verteidigung gegen Gefahren von außen darstellten. Die Dächer hatten die für das Zipser Gebiet typische Form: hohe gesprengte Giebel, die weit in die Gassen hineinragten und mit Schindeln gedeckt waren. Die malerische Eigenart des Städtchens begann sich unter den gefühllosen Eingriffen der Hausbesitzer zu verlieren.

The houses in the town's historical center

The original settlement had a fusiform ground plan. It was composed of the so-called winter and summer side. They were built on narrow pieces of land from the Middle Ages, which lead further into the depths of the municipal area. The town's panorama was dominated by the church and its bell tower. In the 15th and 16th century, three houses were built near the town square – originally, these were makeshift constructions. The life of their owners determined their shape. Originally, they did not have cellars, and the granary and storage rooms were located upstairs. Businesses were located in the back of buildings and formed a protective shield against attacks by armed forces. The roofs had the shape typical for the Spiš region – high, fragmented gables, which hung far over into the street and were covered by shingles. The insensitive approach of some building owners threatened to destroy the picturesque and unique character of the town.

Domy w historycznym centrum

Ówczesne nie zasiedlany przez nich teren z zabudowaniami miał wrzecionowaty kształt. Gospodarstwa tworzyły dwa rzędy domów, tzw. stron zimow i letni, stojących na wąskich podługach średniowiecznych parcelach. Dominującym elementem w miasteczku był kościół z dzwonicą. Wokół rynku w XV i XVI wieku stały trzy lub pięć osiowe domy przejazdowego lub przechodniego typu. Ich kształt miał wpływ na życie i sposób gospodarowania ich właścicieli. Początkowo zamieszkiwany był tylko parter, na piętrze znajdowały się komora i skład. Wkrótce jednak także zaczęto dobudowywać piętra, pełniące funkcję mieszkań. W tylnej części domów znajdowały się zabudowania gospodarcze, które spełniały rolę swoistej bariery ochronnej przed niebezpieczeństwem z zewnątrz. Dachy domów kryte gontem miały charakterystyczny dla regionu spiżskiego kształt - wysokie łamane szczyty wystające daleko ponad ulicę. Jednak w wyniku zmian wprowadzanych przez właścicieli domów, nie dbających o ich zabytkowość, miasteczko zaczęło tracić swój malowniczość.